

A pesti csehek

A régiék és a háborus bevándorlók Nyilatkoznak a vezéremberek

Vladivosztokban főhadiszállásuk van, Washingtonban államfőt tartanak, a Piavenál magyar árkot rohamoznak, Párist megvédték a németekkel szemben, Moszkva előtt harcolnak a bolsevikiekkel és az osztrák parlamentben kijelenti Stanek, hogy Magyarország most dalolja hattyudalát. A küzdő világ minden pontján ott vannak és — politikai nyelven szólva — mindenütt *komoly tényezők*. A francia frontiak Compiègne előtt valóban megállottak Páris előtt, Pétervárott és Moszkvában ma is gond a cseh-szláv légió és — Csehországban valóban nem mernek rekvirálni. Ötmillió népi, háromszáz éve nem ura magának és a világháború nagy mérlegében a legsúlyosabbak közül való. Akik mitőlünk — miként előbb *suttogtuk*, utóbb *irtuk* — *gyáván átszöktek* — elszántak. Ők tudják, honnan van az erejük és ez a nagy együvértartozásuk.

Az ötmillió népi már rég szerteszórta embereit Magyarországra és Pestre. Cseheknekünk az abszolutizmus, a közös hadsereg és az ipari föllendülés hozott. Huszonöt esztendeje harmincsöt még több ezerre becsülték a pesti csehek számát, ma is van talán nyolcezer és itt az egyesületük, a *Ceská Beseda*. A többiek lassanként beörlődtek a magyar világvárosba, csak nevükben őrzik származásukat. A cseh munkásság együtt tart munkásszervezeteinkkel, gyermekeik itt járnak iskolába, középosztályuk is sűrűn veszi fel a magyar állampolgárságot, mégis különös és érdekes, miként vélekednek rólunk annak a népi idevetett fia, amelyikkel, lehet, még meg kell harcolnunk külön harcunkat.

Mit csináltak itt a háború alatt? Erre a kérdésre Székely Vladimír rendőrtanácsos adott felvilágosítást. Kereskedők és ügynökök, akik minden pénzen hajszolnak ennivalót, hármatszázöt haza is kellett küldeni, annyira mentek, azután *csupa nő*. Cselédek, *bonneok*, hivatalnoknők, akik a hadsereg irodáiban találnak alkalmazást, tenger spanyol, portugál és fantasztikus nevű *artista-nő*, aki *mind enni jön*. S amíg meg nem tagadták tőlük az engedélyt, a háború elmúlt esztendeiben özönlöttek hozzánk Csehország prostituáltjai. A civilforgalomnak ez a képe.

A régen Pesten lakó csehekről Andréka rendőrtanácsos szólt. Ő ellenőrzi a politikai egyesületeket, de a *Ceská Beseda*t nem kell ellenőrizni. A pesti csehek nem csináltak akciót és sose foglaltak állást, mintegy öntudatlanul jelezték annak, hogy néhány év múlva teljesen magába szívja őket Pest. Csak egyszer kellett rájuk szólni, amikor gyűjtöttek és ajándékot hoztak a katonáknak, de csak a cseh katonáknak. Ezt megtöltötték nekik, mert miniszteri rendelet volt rá.

Kerestem a vezetőiket. Sok bevonult és nem található. De a családos, évtizedek óta nálunk lakó csehek meg lehet találni. Zenészek, iparosok és hivatalnokok. A Beseda elnöke Pilát Pál, hegedűsboltja van a Liszt Ferenc-téren. Valósággal haragudott, hogy meggyanusítottam.

Magyarul alig tud, harmincsöt éve lakik itt és méltatlankodva hozza föl érvül a magyarságához, hogy *huszonöt esztendeje tagja a budai dalárdának*. Alelnöknek igaz, alelnök, de ő nem „konspirál” és sose foglalkozott politikával. A fia honvédezredben szolgál. Hogy hogy lesz? A csehek és a magyarok? Pilát Pál azt mondja, hogy nem kell egymást bántani, lesz Csehország és Magyarország. Minek veszekedni. Ő különben régen különbékét kötött velünk, szállítója az Operának.

Beszéltem ezután a csehek egyik legértékesebb vezetőférfiával, aki szintén évtizedek óta lakik Magyarországon. Rendkívül érdekesen fejtette ki a nálunk való cseh intelligencia megnyilatkozó álláspontját.

— Mikor az első cseh megadásokról hír jött — mesélte — és utána a lappangó hírek között bizony megéreztünk a közvélemény nyomasztó és elkeseredett ítéletét. „Áruló”, ez volt az emberek szava és én, akinek már senkije sincs Csehországban, lapokat is csak ittenieket olvasok, szintén megérezttem. Egy cseh szaklapot járattam és hogy ismerőseim előtt ne legyen kellemetlen, abbahagytam. Minekünk nagyon nehéz a helyzetünk. Jól tudjuk, hogy nincs a két népi között ellentét, sőt egymás mellett és nem egymás ellen kellett volna harcolnunk. A magyaroknak és nekünk egyaránt csak függetlenségi harcaink vannak. Mit szóljunk a cseh csapatok magatartásához? Hogy megadták magukat és harcoltak Ausztria ellen? Bizony még emlékszünk nevelésünkre, azt kell mondanunk, hogy Ausztria maga nevelte Csehjeit. Most azután kiváltódott rá az ellenintézkedés az egész cseh népből. A munkásságból, parasztokból, polgárokból egyformán és egyforma erélylyel. Arisztokráciánkból nem, mert az *hál’ Istennek nincs nekünk*. A *mi főnemességünk a fehérmegyei harc*